

УДК 82-31: 821.112.2

Гура Н. П.¹, Галахова М. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-310М, НУ «Запорізька політехніка»

**ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ Д. КЕЛЬМАНА
«ОБМІРЮВАННЯ СВІТУ»**

Роман австрійського письменника Даніеля Кельмана «Обмірювання світу» («Die Vermessung der Welt», 2005), перекладений на більше ніж 40 мов світу, є одним із найуспішніших німецькомовних творів повоєнного часу.

Будучи яскравим зразком постмодерної літератури, роман увібрав в себе її тягу до плюралізму та еклетики, що позначилося на усіх рівнях роману.

Літературознавці неодноразово намагалися визначити жанрову природу роману, але спільного знаменника так і не було досягнуто, оскільки межі жанрів у сучасній літературі розмиті та постійно порушуються. Німецький дослідник Г. Нікель стверджує, що «у рамках жанрової поліфонії, роман «Обмірювання світу» відносять до пригодницького роману, який поєднує риси історичного, біографічного, та філософського роману, де письменник майстерно вводить у роман історичний контекст та використовує творчу уяву» [4, с. 219]. Цю думку розділяють Г. Фролов та Е. Шастіна, які визначають роман як роман-подорож [3, с. 1099]. У свою чергу, Л. Аверкіна та Е. Проціна вважають роман «іронічним переосмисленням традиційної форми роману-біографії [1, с. 66; 2, с. 561]. Такий плюралізм визначень наводить на думку про поліжанрову природу роману.

За зовнішніми ознаками та змістом, роман «Обмірювання світу» можна віднести до історичного, біографічного та пригодницького типу романів. Д. Кельман розповідає історію подорожей головних героїв, оминаючи розлогіх описів та барвистих зображень подій та уникає прямої мови, яка надала б роману прямолінійність і достовірність, а також досить точно подає факти життя дослідників. Більш того, австрійському письменнику вдалося дистанціюватися від описуваних подій завдяки нейтральній манері оповіді та непрямій мові, що створює у читача відчуття вільного авторського переказу.

Хоча у романі зображені реальні історичні постаті, Д. Кельман буде оповідь таким чином, щоб вона нагадувала біографію головних персонажів, адже у центрі роману опинилися постаті двох геніїв німецької наукової думки кінця XVIII – початку XIX століть. За основу роману взято реальні документи і листи О. Гумбольдта до брата, однак, завдяки вигаданим діалогам та комічних повсякденним ситуаціям, «шаблонні» генії перетворюються на «живих» людей зі своїми пристрастями та слабкостями.

Мандруючи сторінками роману «Обмірювання світу», читач має змогу поринути у нескінченний світ пригод, адже герої всіляко займаються підкоренням світу. Більшість сторінок у романі присвячені мандрям персонажів: так вісім із шістнадцяти глав роману позначають природньо-географічні поняття: «Море», «Печера», «Річка», «Зорі», «Гора», «Сад», «Степ» та «Дерево». Маршрути подорожей, події та пригод, картини тропічної природи і російської зими, життя людей подаються Д. Кельманом в нейтральній авторській матері, мовою подорожніх нотаток. Однак, автор не тільки фіксує історичні факти, але й заглиблюється у внутрішній світ героїв, описує події їх очима, передає їх настрої, відчуття та переживання.

На сторінках роману Д. Кельман вдається до містифікаційних стратегій, завданням яких є введення читача в оману за допомогою навмисного

залучення елементів вигадки: О. Гумбольдт за два дні у Вашингтоні має змогу побачити купольну споруду та президентський кабінет еліптичної форми. Однак, такий кабінет було побудовано у 1909 році, а класичну купольну споруду – у 1824 році (за 20 років після візиту Гумбольдта у 1804 році). Письменик залучає читача до «творення» роману, тим самим трансформує жанр історико-біографічного роману у захоплюючу розповідь та робить її доступною для розуміння широкій публіці.

Наступною характерною особливістю оповідної стратегії Д. Кельмана є іронічне зниження образів німецьких «геніїв», їхніх подорожей, наукової діяльності, а також взаємовідносин із оточуючими у різних ситуаціях:

О. Гумбольдт проводить на собі досліди по провідності струму через живі тканини та визначає кількість вошей у волоссі індіанки, а К. Гаус страждає через помилково видалений зуб. Іронія в романі відіграє набагато більшу роль, оскільки вона приймає участь у переосмисленні традиційних романних форм та постмодерністській грі з читачем.

Отже, якщо традиційний історичний роман, зосереджений переважно на епосі та її закономірностях як вирішальному чиннику формування та розвитку героя, в романтизованому життєписі подається переважно картина духовного становлення героя, а в романі-подорожі увага сфокусована на пригодах та нових фактах, то роман «Обмірювання світу» Д. Кельмана є сучасним переосмисленням історико-біографічного наративу. Іронія, містифікація та гра руйнують традиційні жанрові рамки та доводять поліжанровість роману

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверкина, Л. А. Критический анализ перевода романа эпохи. Translation 4.0 «Die Vermessung der Welt» Д. Кельмана. Язык. Культура. Коммуникация. Проблемы практики перевода [Текст] / Л. А. Аверкина. // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского, 2017. – Выпуск 20. – С. 65-73.

2. Прощина, Е. Г. «Неужели всегда нужно быть настолько немцем?»: иронический контекст немецкой идентичности в романе Д. Кельмана «измеряя мир» [Текст] / Е. Г. Прощина // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского, 2011. – № 6 (2). – С. 561-564.

3. Фролов, Г. А., Шастина Е. М. Модернизм – постмодернизм – неомодернизм (Повествовательные стратегии в немецкоязычном романе XXI века) [Текст] / Г. А. Фролов, Е. М. Шастина // Ученые записки Казанского университета, 2016. – Т. 158. – Кн. 4. – С. 1098-1108.

4. Nickel, G. Daniel Kehlmanns «Die Vermessung der Welt»: Materialien, Dokumente, Interpretationen [Text] / G. Nickel. – Reinbek : Rowolt Taschenbuch Verlag, 2009. – 224 S.